

САНА ОЛОХ

Х а н ы а т
1931 сүл алтынны
15 күнүттән тахсар

СССР ЧУРАПЧЫТААБЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЯ
ДЕПУТАТТАР ОРОЙУОННААБЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

№ 113 (6405)	1986 съл. Балабан ыйын 20 күнэ СУБУОТА	Сыаната 3 харчы.
--------------	---	---------------------

Комсомольская төлөн наада

Партийнай тэрлэтэ күнэтэ иһаам
наастынан оройуоннааҕы комсомольскай
тэрлэтэ кадр оттуһун бадырҕоһун
иһэр. Билигин комсомольскай биир
бардаһар дуоһунастарга 250-чэ киһи
үлэһипэр. Маннааҕы сүтүөх тэрлэтэ
лэр секретардардын 61,7 бырыһыан
нара икхөөй тэрлэтэлэр секретарда-
рын 38,7 бырыһыаннара группала-
тэрийэаччыларын 31,6 бырыһыаннара
— коммунистар. Кинилэр 38,7
бырыһыаннара үрдүү үөрэ-
тэллэр. Үгүстэр комсомольска
активистар оройуоннааҕы оскуола-
ларга, сорохтор зональнай оскуола-
ларга үөрөнн дьону кытта үлэ ыһа
дырдарын билиһиннэр. Кинилэргэ
аналлаах семинардар комитет-кэм-
пэр ыытыллылар. Комсомолу пар-
тийнай сазайык комитетин кэмтэ би-
лэ-көстө сэргөхсүндэ.

Од үрдүнүн комсомольскэй тарих
талар оруоллара намыһарын, ыччат-
тар активностара, инициативалар
мөстөөнү, үлэ дэсисиниликтин, ош-
тоестынай бөрөздиги кэбиһи үксүтэ.
Инициалартан тахсарын туһунан көпсө-
тиния истобот Норуот хаһаайыстыба-
тыя бары салааларыгар ыччаттар су-
рун кууе буолаһларын (холобур, оро-
нуон тыатын хаһаайыстыбатыгар үлэ-
лөһчүлэр 60 бырыһыйтаннан амаа-
лар), үчүгэй үлэллэх ыччат-комсо-
льскэй коллективтар, маяк буолар
быстын үлэбит эдэр дьоммор баалла-
рын мөлдөһүннүлөбөт эрэри, хомс-
буох пииһи, ити көпсөтинилэр орун-
наахтар. Бу мөлтөх ностуулэр, ба-
лһи турар, биһиги комсомольскай
кадрдарыах үлэлэрин итэҕэстөрүттэ
быһаччы сибээстэхтэр. Оно
ЫБСЛКС райкомун субу айаһ бу-
лан зассыт VII пленума кадрдары-
нытары үлэни тупсарыа болпурус-
тарын анааһ-ииксиһ дүүллөспитэ тү-
бөлүгүчө буолбатах.

Пленум, туох ханымк ичкинэ, кадрдары сүүмэрдээһин, алтаран туруорууна иттиг дөһөнкүсэй принциптары халбырдаабыкка тутуһар соругу туһуорда. Ыһыкка кадрдары эрдэттэ бөлүктөһүп керен бөлүмнөөһүн ситэ-хотто кыайтарбыт. Ааспыт кылгас көмөсөмөлсөй тэрилтэлэр секретардарын бөлүмбүрдээһинигэ сорох сүөдүгү көтүмэхтик сыһыаннаспыттары көрдүрдү. Ол иһин секретардар уларыттылар: тэрилтэлэригэр олус элбэх Соххостардаагы алтыаһа көмөсөттэр секретардарыттан түөртүр биһирдигэр ара сым үлээстэилэр. «Мыл даадайы» соххостары комитет секретара Федотов, Агропромстройдаагы тэрилтэ секретара Ордахов көмөсөмөлсөй үлэни тоғойвор. Чакырдаабы дөхөвөй тэрилтэ секретара Бюргарыткылаан бөлүмбүрдээһин тэрилтэни босхолоһуннар. Үлэни уотунуһа суох дьаалаттынан убуһуары иһээччилэр иттиген бүннэттэр. Ол көмөсөмөлсөй тэрилтэлэр оруолларынан таһынан буолуодун сатаммыт. Субсидиалаабы туһар отчуоттуур-бүтүсүлүгү иһинээхтэргэ иттиг үтүгү.

таанын хас биурдны нөмсөмөцтөн
эрийлдэр,

Адылара суох комсомольскай үлэ-
һиттэр ордун оһыттаах, оһон ордун
сатыылыах уонна авторизаттаах пар-
тиянай, профсоюзнай үлэһиттэргэ, ха-
һааһыстыбаннай салаааччыларга сүү-
бэттэтэллэр, иһиттэр илиилэрин атах-
тарын иһэтэллэр. Онуоха эһин иһин-
лэр дингэ нөгөөр иһитиатваларын
ара табаарыстара захайбат, бэд саба
батыһар түбэлтэлэргэ элбэх. Хоһообур,
быйыл комсомол райкома суоһу аһы-
лытын бэлэниһэллэргэ 130 байыас-
таах охсуулаах этэрэһи тарыйан со-
хоһтарга тардаһытыгар, соххоһтар
директордара Н. Г. Михайлов уонна
А. Н. Ефремов утарсан үлэ фрун-
наа хааһыһабаатарга, бэрт үгүс ки-
һи күүнү таах сүтэрбиттэрэ. Манник
сыйыан комсомольскай көгү-һэм, ак-
тивһонь көлөһөһөт буолуодун сата-
һат. Комсомольскай үлэһиттэр ха-
һи баһарар дыһала турутуһу не ды-
һар дьэри дьирэһин үөрэтэллэрэ,
көрсүллэр ыһаралыттары туоратар
суоллары активһайдын көрдүүлэрэ,
ыһааттары оһуоха ким да илиһити-
атаһын көтөһпөккө түмэлдэра, оттон
ада табаарыстар киһилэргэ көмөлө-
һөһлөрө, өһүүлэрэ эһиһиллэр

Бүтүн деловой буолуу, критика, ба-
 бина критикаланан, үрдүк эшнети-
 нэс наада. Итиннэр биһиги активистар-
 быттар тийиһбэттар. «Мутугай» со-
 хоз комсомол секретары М. Толстоу-
 хова, ити соххоз Маралааны отделе-
 ниятынаагы тэрилтэ секретары А.
 Серсеева, кинини солбуйааччы Н. Аи-
 мосов занятиеларга байлаларынан сым-
 дыбанка полк-үөрэх тэрээһинин са-
 тарыттыттар. Быыл 46 комсомolec-
 тар медвотрезинительге адалыллыбыт-
 тар. Манньык холобурдары салгыы ту-
 руохка сеп. Итинник хобдох көстү-
 лэри болсуу суолунан надрдары от-
 цуостатыы, толорууну көтүрүөлээ-
 быны кууһурдуу, түктэри быһыла-
 ры туту сэмэйдэ тэрдэи, ону утары
 общественнай айу-санааны түмүү,
 о.т.а. буолаллар.

Партийнай төрдтөлөр комсомолу
салайыны кинини хэмжэ бадачча
сэргэхситилэр дүтөбүт. Ол эрээр
министэрх коммунисты алааһынанал
эра, комс бэсиадалһинини, быстах
сүбэлээһинини, утума суох одон-до-
дог отчуоттамыни, омуота ким да
эбэлһинистэбүт уураахтары ылын-
нан, контуруолламмат соруудахтары
бэришэр эра кэмелорун кутураа-
ччлар билгин да элбэхтер. Кинилэр
ыччаты «танаһа сатааһыннан буол-
бакка, үлэни үөрэттиэххэ уонна өрө-
төрдыахха» дээн В. И. Ленин ылы-
тын маддын болсомто кинилэр ту-
твух тустаахтар.

Комсомолецтар уонна ытчаттар сэдэйэаччыларынан буолуу — үрдүккэ. Онуоха дьуаралар буолуу, нэһэбэйбэй, ити чыһы сүтээттигэр бэйэттэн тутулунтаах. Киинтэ комсомольскай уовунан төлөннүртүөрүмдээр.

Сишлэсчиттэр—республикатаабы
куоталаһы кыайыылаахтара

ССКП обкома, Саха
ССР Министрлерин
советта, ПССУОС уюна
ИВБЛКС обкома 1986
ул балаан ийин 1 ку
ннэрин түмүгүнүн оро
гоннар, советтэр уон
а идэтинбит өнөлөр
үөхү аһылытын бөлөм
өһүннэ республика
лары социалистическай
уоталаһыларын түмү
к саһардылар.

мун, Саха АССР Министрлердин Советын, ИССУОС уонна ИБСЛКС обьектун Бо-
цотунан грамотатынан
нагараадаланна.

Лена илэи өтөрүннөөр
донда республикатаагы
жуоталаһы усулуобу-
тты толорбут бэйр да
оттуур өсөө суогуна
биримстэх министр
аһамкатылар.

Дьинэ-кэргэн бэдэрээтэ

«Мундараамай» совхоз Соловьевтаагүйн отделениетыгар Мухомовар үл тэрээшгийн прогрессивнай нымхатанал — дунж-кэргэнийн бэдэрэттэ-лан үлэмжлэлэр. Юнж-лэр сайын устата Колд-вайт 90 гектар суоһуну көрдүүлэр-хараадылар. Ус-ыга хас бирдиндэрин 55,4 кг төлөүттүүлэр. Бу көрдөрүү атырдах айы-гар 22,1 кг тымсаста. Оттог бирдин борооску тыһнаах орто айлаа-мьа 178,9 кг тээрлэлэр.

Дөһө-көртөх агага Никодим Иннокентьевич—совхоз онытоох сүөсүбүтэ Ийэлэрэ Александро Демьяновича—эмиэ тарбахха баатанар үлэһит Уолдара—Демьян төрөлүттүрүн таһыһыларынан сүөсүбүт миһиыр иккитин баһыһылар, отделение биэр хоскулдуох үлэһитэ Мухомов сүүрү үлөһүрүн таһыһын сайын иккөй оттоотулар. 4 тоннага көбүнчө тутардылар.

Билетин бөрсөстүл-
рүн кыстыкка килдерд-
лэр Урдун привенн си-
тибэр туфутар күн ахын
сырлатан улакидлер.

И. ЯКОВЛЕВ.

● Инники күүнгэ иһээчилэр ●
УЛАРЫТА ТУТУУ СУОЛУНАН

И. Н. Кынамытов на лекциях атырдык мыйын суурай оңоруу былданып оройуон промышленнелат уонка хааччылар тарил куоталланылларыгар ики тахсыбыта Хааччылар т содаллестическая куотал миники күөнгө шёллэр корреспондентилат Иван сэттигик бачээттигит.

ЫҢЫТЫ: Арыс мй түмүгүнөн 204 тый. солк. заловой беродуу-суушын огорон, былаан-гытын 124,2 бырыһыан толордурут. Азыгга сым туһааннаах кэмийээбитин изээр 62 тый. солк. өл-бөһө огордурут. Ону хайаах ситистиги?

ЭПИЛОГ: Быланын толорууга, нэгддэггүйн, коллектив хуульч бичиг сүүлч-сөрүү тул тунхуу буулар. Магдлах үгс өртгээх үлчин мэтбэй. Олортон бичиг ураты суудаллахтарын со-циалистический куотала-һыг көдүүхүн үрдэтин буулар

Манай нэрдэгчлэлэр, тэжээгчлэлэр, урсга со-
дотгонолалгачлалэр со-
циалистическай муотала
һигүүлэрн усулдуубайта
аюулдуубута. Ойно су-
рун нуун бидытынан
эргылаанын утары ох-
сукуу нэлэрнэлэбэ.
Осютун дэссиниллини-
н муруубайдым кэһин-
лэсэн, боруулаанын
нартан үлэ хайа өкө с-
лаатыгар тохтуулар та-
һаарыллыны хатарын, эв-
но муоталаһалтаа тую-
ратыллар, түмүгөр бүтүн
ол коллектив бэримэһа-
та бэһэһалар Ол нһин

ЧАРАГНАР СУУГУНУОХТАРА

МОЛДАВСКАЯ ССР. Рыбный промысел обзавелся новыми успехами — в результате проведенных работ в этом году удалось добыть 17 тысяч тонн рыбы. Это на 10% больше, чем в прошлом году. В настоящее время в Молдавии работают 12 рыболовецких бригад. Они работают в основном на озерах и в реках. В настоящее время в Молдавии работают 12 рыболовецких бригад. Они работают в основном на озерах и в реках.

Хайаагүйсгэгч бастагчид бичдэгээрхнэ
Рашковская дэснэчтэ аатыраадын аатырар. Ал
пар, күр тааһанан бүрүүлүүт эинэлэр албэхтэ
нэ. Днестр онгодо хытала мэхэдднрнэ да нһн
наһа олоорду нһн быдан нэгэнэлннэ, сүнгэр күт
тааһах сүдэрн ноёрдүүтэ түбүктэх үлэ-хамна
бар

Халаагчистабын территориятагтар кыыл-сүүл 29 нө
рүгэ дунэйдэ, юнирлер бары Молдавиан Кызыл
институттар кылыраллангиттар. Нэлээн кинг сүг
гэ кыыл, мооннодон, арония, баярмичин планта
циялары сипилгилни ситэлээр. Бу отонноох мастар
суох бипр дааны коннөрү оууур мааа олордуулу
бат. Ротновскайдаары оууур уаагиттаргэр олох
тоох Катериновскай орто оскула үрдүкү кылаас
тарын үөрэнэгчиллөр конолоһоллор Оскулаатаары
«Кодра» дескичество оууур автомичини бүтүн аны
рын шедгэлэр. Опыттаах специалисттар салалта
рынан оолор мастар үгүгэстэрин, ону гэнэ зигээм
оттору иткэнэ талахтары—валерьяныны, облепиха
ны, календуланы үүнэрэллэр, ону табынан опы
таргы оолороллор, төрөбүт айытталарын үөрэтэл
лэр, чээл күөх саарыстыбатын харыстааһыгыга ко
ноһоболлор.

Симптома: ССРС Государственная биримийлэтин лауреата Нурияли Исаевна Салима Үөрөнчөчүлүктө Вячеслав Кириленко (хангас) уюмга Владимир Найсыяга халлаан нүгөз өтгөөх харыйаны уунагына туһунаан көксүр.

ССТА фотокрониката.

ТУТУУ СУОЛУНАН

Уонсайынан, уларын тутуу кэтингэр кини фотосын үрдүтүгэ түрү болоргоотуун уурабы Ити үчүгэй түмүктэр адалан ээрэр, адыс нй 7 тыһ. кубометр маһ сорогуобкалмыр былгаа наахтыгыт 800 кубометр аһаан элбэи оһордоо 172 тыһ. солк. борооуу суйааны батаран, сорууда нымт 104.2 бырыһы толордоубут

БҮНБЫТЫ: Кызмыс-
тары, сэрин, үлс, ает
рашарын эһегн өттүг
түтүн хайдах хаачч
бүтэһийт?

Эпийнэт Оройгоо
мөнхөөр хамнахыг 10
кийн олоор. Кийнлэр
барыларыг оттуу мах
наах хаачихаах. Аг
ийга мийнлэртэ бидла
наах 1800 кубометр о
жугар 1850 кубоме
трийнхонна. Улэ са
гыг бира турар. Сар
уонна улэ ветерана
сыйлаары оттуу мах
наах толору хаачиха
ннлар

Бидийн туруугу
нэийннэнь 70 бэр
хына оттуунаа хш
чмдарын ситиствит.

Народнай депутаттар оройуоннаабы Советтарын VII сессиятыгар киллэриллэр дакылаат

(—1911) Де стр. кәр.).

Үөрэнэччилэри үлэбэ үөрэтийни — реформа көрдөбүллэрин таһымыгар

(Бүтүүтэ. Иини 2-с стр. көр.).

Оскуола реформатын олоххо илгэрэн ааспыт икин сылыгар үөрэнэччилэр обществений туһалаах онгортон таһаарылаах үлэлэрин тэрийнигэ анаааах үлэлэрин миэстэлэр оскуолалар мастерскойдарыгар 271 онугар 162 эр, базовый совхозтар, промышленный предприниматель, производственной объектарыгар 95 миэстэ онугар 52 эр бэлэмниилэр. Олортон биэр да аттестациялана, ласпордана илгэ. Икин 50-нуу миэстэлэрх үлэ сыннаалан лаадырдарын онугар биэр (Эрилик Эристин аатынан совхозка), тобус хонугу-таады отуу онугар биэр эрэ (Субуруускай аатынан совхоз Болонгоутар) тутулла сылдаллар. 1986 сылга тутулан бүтүүтэх Диринг орто оскуолатын уонна интернат-оскуола учебнай-производственной тутуулар Эрилик Эристин аатынан совхоз уонна промкомбинат буруйдарынан тодулунна.

«Мугудай» совхоз директоры Сергей С. Н. оскуола производственной үөрэхтээһинигэ ааан тэриммит порпуну совхозка хонтуора дьэ онгостон баран быйыл да босхолуур былаана суох. Сергей С. Н. оскуола реформатын сүүн хайысхатын олоххо киллэрин туругар райсовет исполкомутар отчуоттабыта. Онон совхоз үлэтэ мөлбүтүн сыннааламмыта. Совхоз бу пилететкада үөрэнэччилэри производственной үөрэхтээһинигэ уонна үлэ сыннаалан лаадырдарын базатын тэрийнигэ былааннаах үлэни ытара ирдэнэр.

Оскуола реформатын сүүн хайысхаларын ирдэбиллэригэр сөн түбэһиннэрен үөрэнэччилэр сылы эргичин үлэлэрин производственной биргээдэлэрин Диринг оскуолатын холбоурунан тэрийни оройуон оскуолаларыгар бытаанын таргавар. Диринг Уһун Алаас ферматыгар ферма-кылааһы тэрийн эдэ-дэлээ икин күн түөртүү доарканы солбуулар үлэллилэр. Адыс доаркаттан түөрдэ олоолорго наставнигытыр. Ити күннэргэ сүөсүһүттэр олбу-солбу сыннааналлар. Кыргыттар солбулар күннэригэр үүтү ыаһына бэйэлэрин икин ардыларыгар уонна ыаньыкымытар кытта күрэхтэһэлэр. Солбубут күннэригэр ким төһө үүтү ыабыта таблицада толоруллан иһэр.

Фермада сүөһүнү итин түөртүрүн үөрэтэр толору оборудованиелаах кылаастаахтар. Оголор үлэллэр нэмнэригэр итин аһылыгынан босхо хааччылаллар. Үөрэнэччилэр сылы эргичин үлэллэр производственной биргээдэлэрин салайыта Диринг орто оскуолатын производственной үөрэхтээһинигэ маастар, тьа хаһаайыстыбатын специалиһа Иванова Л. И. кырата суох сыратын биэрэр.

Производственной объектарга сөптөөх үөрэнэр үлэллэр усулуобуйаны тэрийни оскуоланы бүтэрэн производствода үлэллэр да, үөрэххэ барар да мичаттар чин уонна дирин билиини ылалларыгар, идэни таба талалларыгар көмөлөһөр. Онон тьа хаһаайыстыбатын рабочей кадрдарын бэлэмнээһинигэ дирингэр бачымынара атын оскуолаларга кинигинк өйөнөрө наада.

Үөрэнэччилэр сылы эргичин үлэллэр производственной биргээдэлэрин билини оройуонмут усулуобуйатыгар үстүүнү (сүөһү интинигэр, мастерскойдарга, механизацияда) бастайааннай састааптаах гына тэрийнэххэ наада. Үлэлэрин былаана, тэрээһинэ, салаатата, үлэ төлөбүрү — барыта базовый тэрийтэ-

лар, үөрэнэччилэр производственной биргээдэлэрин саага тахсыбыт балаһыаньаларыгар олохуран тэрийлэхтээх.

871 үөрэнэччилэр Чуралчы орто оскуола «Агропромстрой» мехколониатын, райпотребкобщество, өрөмүөнүүр-техническый предприятие, «Чурапчы» совхоз курдук бөдөң уонна кыахтаах базовый предприятиялардаах. Бу оскуолада идэ-бэ профилынан бэлэмнээһин холбоһура турар, көрдөрүүлэрх буолуохтаах эгэ. Хомойуох иһин, райпотребкобщество председателе Монастырев Н. И. күн бүгүнүгэр дирин биэр кабинеты кыйан тэрийтэ илгэ, биэр оро ретистрацияламмит үлэллэр миэстэтэ суох. Оскуола, үлэ сыннаалан лаадырын Төһүргэстээххэ балааннаа олодор. Монастырев Н. И. дьин-чакчы партиянайдык, государственнайдык сыһыаннаан «куллария тэрүттэригэр» үөрэтини тэрийн онугар «дьин суох» дьин ааттаан оскуоланы кытта дуогабардаһарган аааастанар. Ити кытаанахтык сэмэлэниэх тустаах.

Өрөмүөнүүр-техническый предприятие (управляющая) Тимофеев Ф. А.) пилететна устата кабинеты тэрийтэ. Сыгтах былырыны кабинетка дьин ааттаан биэр хоһу биэрде. Автомашинаны үөрэтин ытылаар курдук да, биэр да үөрэнэччин водителъ праватын ылбата. Үөрэнэччилэр сайынгы үлэлэрин уонна сыннаалан лаадырын тэрийнигэ өрөмүөнүүр-техническый предприятие кыттыны ыла илгэ. «Агропромстрой» мехколониата ааспыт үөрэх сылыгар «тутуу тэрүттэригэр» үөрэтэр кабинеты тэрийтэ эрэри, үөрэнэччилэр үлэллэр миэстэни хааччыйа илгэ. Сайынгы кэмгэ үлэ фронкун тэрийтэ, үлэ сыннаалан лаадырын базатын тутта.

«Чурапчы» совхоз бөрт кылагас кэмгэ фермада сүөһүнү итин базатын тэрийн, үөрэтини сагалыыра эрийлэр. Чурапчы орто оскуола сайын бу совхозка 75 оҕону итин сезон устата ханьык да базата суох сүрдүгэ хаппыста үүннэринигэр, күрүө тутууттар үлэлэтэ Совхоз оскуолада утары баран үлэ сыннаалан лаадырын тутара ирдэнэр. Совхоз салаатата оҕону үөрэтингэ уонна сайынгы үлэ оскуола администрациятын кытта көскүлэрх былааннаах. Бу дьаһаллары олоххо киллэрэ дьин эрэнэбит. Үөһэ эгиллэбитин курдук, IX-X кылаастар үөрэнэччилэригэр реформа көрдөбүлүгэр сөптөбүр усулуобуйа ыраадынан тэрийлэ илгэ.

Оскуола реформатын сүүн хайысхатын — ыччаты үлэ итин, үөрэтини уонна ол учебнай производственной базатын тэрийини — олоххо киллэрингэ туһайылыбыт былааннаах сүүн соруудахтар нэмнэргэ толоруллубатахтарын биричининин базовый хаһаайыстыбалар, тэрийтэлэр, оскуолалар салайааччылар уонна кинилэр мөлбүтүтара бэйэлэрин производственной былааннарыгар киллэрбэтэхтэрэ. суолта биэрэн айыммытаахтын үлэлэбэтэхтэрэ, соруудахтар туолууларын кытаанах хонтуруолга ылбатахтара, эппитинэ суох сыннааннаспытара буолаллар.

13 №-дэх СКТУ (директор Максимов М. М.) XI пилететна сылларыгар 727 рабочай кадрдары үөрэттэ. Оттон Чурапчы оройуонун совхозтарыгар 449 араас идэлэрх рабочайдар ыла-тыллылар. Училище социалистическый нуоталаһыта 1985 сыл түмүгүнэн куһаана суох көрдөрүүлэрх. Быйыл учебнай-

производственной таас мастерской уонна түөрт квартиралаах уопсай дьэ үлэ илгэрэхтэрэ, үөрэнэргэ, үлэллэрх усулуобуйа салгыы түпсүөдэ.

Ол эрэри училище үөрэнэччилэри ылы былаанын сыла-та толорбот. Оройуон совхозтара СКТУ-да үөрэтэрин былаанын тодоннор пилететна сылларыгар 245 үөрэнэччин ытар былаан 158-нан эрэ толорулунна. Ол итингэр Эрилик Эристин аатынан совхоз 65 онугар 35, Субуруускай аатынан совхоз 26 онугар 12, «Мындааайы» 42 онугар 24 эрэ мичаты үөрэттэригэр. Оттон оскуолалар СКТУ-да ыарахан итинлэрх, үөрэххэ ситиспэт оҕолору ыталаара берүктэ суох үгэскэ кубулуйда. Оскуолалар кэлгити үс сылга СКТУ-да оҕону ытар былааннарын тохтулар. Ол курдук, Сылган, Диринг, Хаахсыт, Арыйлаах оскуолалара кэлгити үс сылга биэр да үөрэнэччин кыпатылар. Хатылы, Хадаар, Чаныр, Айма, Болонго оскуолалара 1—2 оҕону ытарынан мугурданылар. Үөрэххэ киирэн баран араас биричининин 19 үөрэнэччин уурайда, Чурапчы орто оскуолатыттан — 4, адыс кылаастаах оскуолатыттан — 5, Мугудайтан, Вахсыттан — 2-ин үөрэнэччин.

Үөрэххэ ылы былаанын толоруута училище бэйэтин өттүтүн үлэ эмиз мөлхөт. СКТУ үөрэнэччин үлэтин түспаран, материальной базатын хагатаан ыччат баа өттүнэн калэр усулуобуйатын тэрийнэхтээх. Рабочай кадрдары итин таһаарар сөптөөх училищелыгар бол-боһомто ОАПХ да, совхозтар да өттүлэриттэн күүһүрүөхтээх.

13 №-дэх СКТУ тьа хаһаайыстыбатын араас идэлэрх рабочайдарын итин таһаарар: тракторист-машинистары, ферма механикатордарын, овощеводтары, элентромонтердары, сварщиктары о. д. а. Итинэн сибээстэн училище — производственной хаһаайыстыбалаах буолара балаһыаннаан ирдэнэр. Хаһаайыстыба сүүн сыла-соруа производственной үөрэхтээһини кыттыны сөптөөх таһымка тутуу, программа ирдэбиллэргэ сөптөбүтүннэрен сирин аһыгы технологичнаан таастааһын, тьа хаһаайыстыбатыгар бирчиримит оһыгы уонна наука ситиниллэрин олоххо киллэрин. Итинэн сибээстэн училищедэ бастайааннай сыһыарыллыбыт учебнай хаһаайыстыба аналлаах сирдэх буолуохтаах. Училище салаататын өттүтэн базовый Карл Маркс аатынан совхозтан сирин сыһыары туһунан туруорсуу оройуоннаагы агропромышленнай холбоһук салаататынан болдомтодо ылыллыбата. Учебнай хаһаайыстыбын тэрийини билигин нэм көрдөбүлүгэр дьүөрэллэр кэм кэллэ.

XII пилететна СКТУ үөрэнэччилэрин идэ-үөрэтин көскүлэрх былаана сыларынан чуолкайданыахтаах. Итиннэхэ производствода ордун наадалаах идэлэргэ үөрэтэрин болдомтодоохтук, мичэллээхтик үөрэтти-лэхтээх.

СКТУ XII пилететнада үлэллэр программатын толоруута ОАПХ базовый совхозтар, үрдүк партиянай, советнай органныар хамсатылаах көмөү оҕороллор эрийлэр.

Үлэ бөһө чигитэ — реформа биэр сүүн хайысхата. Үөрэнэччилэр сайынгы сыннааланнарын, үлэлэрин тэрийни кинигин сыларга балачаа туту-буста. IV—IX кылаастар үөрэнэччилэрин 92 бырыһыаннара ол иһингэр VII—IX кылаастар үөрэнэччилэрин 95 бырыһыаннара тэрээһиннэх үлэни ха-ллар буолла. Үөрэнэччилэр

X пилететна сылларыгар 1,5 мол. солк. бордуукусууны онорбут буоллахтарына, XI пилететнада 3 мол. 90 тыһ. солк. онорбуттара. Быйыл сайын бала-дан ыһын 5 күнүнэри туру-гуан үөрэнэччилэр 409 тыһ. солк. үлэни толордулар: 646 тонна оту, 539 тонна эбэн аһы-лыгы бэлэмнээтилэр, 639 тонна үүтү ытылар, 180 тыһ. устуу-на киирннччин онордулар. 1654 ийройи көрөн-харайан 60 тонна привели ылдылар, 39 кн. капиталнай бүтүн туттулар.

Үөрэнэччилэр үлэлэрин уон-на сыннааланнарын былааннаах-тык тэрийн үлэлэр оскуола-лар ахсааннара элбээн иһэр. Хатылы (директор Чечевутов Д. Н.), Диринг (Павлов Д. С.), Одыулуун (Егоров З. Е.), Мугудай (Протодинкова В. Г.), Бахсы (Петров В. И.), Чаныр (Флегонтов Е. А.), Солоньей (Кронников Н. Д.), Хадаар (Боженов П. В.), Чурапчы адыс кылаастаах (Винокурова Л. М.) оскуолалара бөһө үлэ итиннэ-рингэр үөрэнэччилэри 100 бы-рыһыан хабаллар.

Сайын устата 253 учуутал, воспитатель итээччин үлэ-лээтилэр. Олор итээригэр Абрамов Д. А., Жирков В. М., Собанин Н. Г., Сидоров Д. М., Федоров В. А., Барашков И. Е., Адамов Н. Н. о. д. а. уопус-каларын кэмнэргэ сыннааммакка сыраластылар.

Ол эрэри оҕо сайынгы сын-наалан тэрийнигэ үгүс итэ-дэстэр. быйарылаа илгэ бол-пуруостар, көтүтүүлэр сыд ах-сын хатылана тураллар. Холо-бур, үөрэнэччилэр үлэ-бэ хол-боһуотарын тэрийн, салайаач-чылары наставнигытары аһаһын муус устар итинэн чуолкайда-ныахтааа кыаллыбат. Үлэ, сыннаалан лаадырдарын на-чальниктарыгар, итээччилэри-гар семинар-практикум кыттын хабаан ытыллыбат, соруу ту-руоруллубат.

Оройуон 26 үлэ, сыннаалан лаадырдарыттан 13-э эрэ пас-пордана, оттон атытара ирдэ-билтэ эппиттээбэттэр.

Сөптөөх база тэрийлэбэтэри-нэн «Чурапчы» совхозка «Кол-дунчээн». Субуруускай ааты-нан совхозка «Ностер» лаадыр-дар, Эрилик Эристин аатынан совхозка Чанырдаагы пионер-скай лаадыр аһылыбатылар. Чурапчы орто оскуолатын үөрэ-нэччилэрин «Артыс», «Улыб-на» үлэ, сыннаалан лаадырда-ра күнүскү лаадырга кубулу-туллубуттара. «Мындааайы» совхоз салаатата «Антэрес» лаадырга сөптөөх үлэллэр, сын-наанар, санитарнай-гигиеничес-кай усулуобуйалары тэрийбө-кэлэр лаадыр эрдэ сабыллына.

Итинини үлэ, сыннаалан лаадырдарыгар оҕорор үлэллэр усулуобуйалар көрдөбүлгэ эппиттэр буолалларын туһугар, районо, саннидестация, агро-пром үлэллэрин профсоюзун райкома базовый хаһаайыстыба-лартан эппиттэни күүһүрдүөх-тээхтэр.

Орто оскуоланы бүтэрэччи-лэри үлэ-бэ аттаран туруоруу улахан суолтаах. Кэлгити үс сылга 1027 үөрэнэччин оройуон орто оскуолаларын бүтэрэн олох итин аартыгар үктэни-лэр. Бүтэригэртэн 452-лэрэ совхозтарга, 92-лэрэ оройуон кинигин промышленнай, тутар, хааччылар тэрийлэлэригэр атта-рыллан ытыллыбатыра. Үр-дүн үөрэххэ 161, орто анал үө-рэх заведениеларыгар 50, СКТУ-да 59 ийригиттэрэ.

Үлэ-бэ аттаран туруорар оройуоннаагы комиссия уонна райсовет исполкома выпуск-никтары үлэ-бэ аһырга кини-лэр оскуолада ылбыт идэлэрин

учуоттуулара ирдэнэхтээх. Идэлэрин үлэллэр ыччат ах-саана олус дьаа — выпускник-тар 14 бырыһыаннара.

Быйыл орто оскуоланы 278 үөрэнэччин бүтэригэртэн 126-та совхозтарга, 32-тэ оройуон юснин тутар, промышленнай, хааччылар тэрийлэлэригэр ат-тарыллан үлэни таргасты-лар. Совхозтарга тахсыы маа-нык: Эрилик Эристинигэ — 31, «Мындааайыга» — 14, Карл Маркса — 12, «Чурапчыга» — 35, «Мугудайга» — 21. Совхоз-тарга таһаарыы, сүһүнүн, райсовет исполкомун муус у-тардаагы быйарытыны бы-һытынан ытыллына. Ол эрэри Чурапчы орто оскуола-та шейтээх «Чурапчы» сов-хозка райсовет исполкомун бы-һаарытынан 10 оҕону таһа-рыахтаарын толорбото. Оскуо-ла директор таа, Дорофеев А. М. итин болдомтодо ылаахтаах. Маныаха комсомол райкома көмөү оҕоруохтаах.

Комсомольскай дугэһиан оройуон совхозтарыгар үлэни тахсыбыт эдэр үлэллэри про-изводствода таба аттаран үлэ-лэтин улахан суолтаах. Фер-маларга үлэллэр итин тийбэти-ни сүөһү үлэллэр таһаары-га болдомто туруорулуохтаах. Выпускниктарга үлэллэлэри-гэр, ололорлорутар, сөптөөх усулуобуйаны тэрийнэххэ. Бу өттүнэн «Чурапчы» совхоз өт-делениелара балачаа үчүгэ-дик дьаһанылар. Бөрө, Улахан Күөлгэ, Калэнигэ, Уһун Күөлгэ Чурапчы орто оскуолатынан, интернат-ос-куолатынан уонна олохтоох ос-куолаартан үлэни тахсыбыт иччаттарга бары өттүнэн сөптөөх усулуобуйа тэрийиннэ.

Ол эрэри оройуон сорох сов-хозтарыгар, холбоур, «Мугу-дай», Эрилик Эристин ааты-нан совхозтарга, билигин да сөптөөх усулуобуйа тэрийлэ-илгэ, уопсай дьылэр тынны-лар, этин-арымын, илгэбэ-ни хааччыны ситтэ суох. Бу итээстэр туоратыллаах-таахтар. Төлөй отделениетын 7 эдэр маньыкымытар үһүс сылын фермада үлэни хаа-ларга ыгырымылар сир аһын өйөнүөхтээх. Сельсоветтар ис-полкомнара, комсомольскай тэ-рийлэлэр төлөйдөр ыгырымы-лар иччаты кытта үлэллэригэр кыттын туһаныахтаахтар.

Бу күннэргэ совхозтар ди-рекциялара, оскуолалар адми-нистрациялара үөрэнэччилэри үлэ-бэ үөрэтингэ, итингэ уон-на идэни бийригэ 1987 сылга, ону тэгэ XII пилететна устата материальной базаны оҕоруу-га көскүлэрх былааннары би-гэрэтнэхтээхтэр. Итиннэхэ тө-рүт докумунуан райсовет исполкомун 1984 сыл ал-тынны 24 күнүгэр бигэрэ-тиллибит 242 №-дэх быһа-рыы буолуохтаах. Үөрэнэччи-лэри үлэ-бэ үөрэтин, итин учебнай-производственной ба-затын салгыы бөбөрөгүтүгэ маньин соруулар тураллар.

— бастайынан, оскуолалар учебнай мастерскойдарыгар 430, базовый совхозтар, про-мышленнай, тутар тэрийтэлэр производственной объектары-гар өлөлорго аналлаах 154 ра-бочай миэстэлэр оҕорулуох-таахтар.

— икиннинэн, пилететна сы-ларыгар учебнай-производствен-най мастерскойдар, производ-ственной ыччаттар былаан бы-һытынан тутулуохтаахтар.

— үсүнүнэн, 25-тин миэстэ-лээх хонугуулаагы отуулары ту-туу көскүллэхтээх;

— төрдүнүнэн, үөрэх кабин-еттарын көтөтиллэхтээх, оборудованинан толору хаач-чылыахтаах.

Хаһыат сүрүүмүн сэнээрэллэр

БААЙАБАНЫ — ТУҤАБА

Курааны утары охсу-буу болпуруонун оро-йуоммут хаһыатыгар Г. түү» дьин ыстатыатын Егоров, П. Мишвин уон-на В. Ермолаев саамай уонна онон сибээстэн сөһнө туруорбуттар. Ер-

молаев «Нүбүгү» со-нугулар уонна нүөлсү-мүтү дьин ыстатыатын олус сэнээрэн аахтын кууска дьарытаныахпы-тын наада. Бийнэхэ, «Чурапчы»

совхоз Арыйлаахтаагы отделениегыгар 800 гек-тар эиннэх Ваайада дьин бөдөн от үрөх баар. Курааннаан кэлгити аан-ныа үүһүмэт буолла. Бу үрэххэ нүөлсүтүү үлэтин ыттан, кинигитэн ылы-лар үүнүүнү үрдэтэр кэм кэллэ. Баайабада

сиринэн 80 см дирин-нээх, хоруну оҕоруохха наада. Итиннэ табыгас-таах сирдэрин көрөн алыах буор быһыттары тутуохха. Аһыллар-са-абылар ааннаах быһыт-тары оҕорор өссө ордук буолуо. Хаһаайыстыбада улахан туһаны аралбат Таба Баады дьин күөл

уутун урукку быһытынан Ваайабада түһэрнэххэ сөн. Оччого бу күөл уу-та күһүн сүрүрүөхтэр үрэххэ диринник иһиэ-тэ. Бу санаалары совхоз, отделение салаатата учуоттуо дьин эрэнэбит. П. ПОТАПОВ, үлэ исторана.

